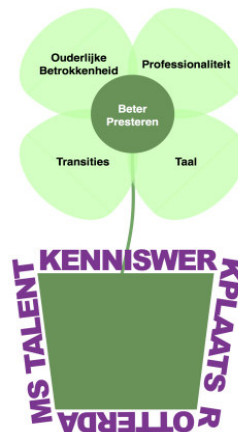

De Rotterdamse Vakantiescholen

Een quickscan onder 2 vakantiescholen

Drs. T. Tudjman

Dr. T.J. Brandsma

S. de la Rie, MSc

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	iii
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
1.1 Inleiding	5
Hoofdstuk 2 Onderzoekopdracht en onderzoeksvragen	7
2.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen	7
2.2 Leeswijzer	8
Hoofdstuk 3 Onderzoekopzet	9
3.1 Inleiding	9
3.2 Observaties en interviews	9
Hoofdstuk 4 Basisschool Het Open Venster	11
4.1 Aanleiding	11
4.2 Programma en onderwijsmethodiek	11
4.3 Ervaringen en verwachtingen van leerkrachten en moeders	13
4.4 Impressies van het proces en verloop	14
4.5 Effecten	16
4.6 Samenvatting	19
Hoofdstuk 5 Basisschool Emmaüs	21
5.1 Aanleiding	21
5.2 Programma en onderwijsmethodiek	21
5.3 Ervaringen en verwachtingen van leerkrachten en leerlingen	26
5.4 Impressies van proces en verloop	28
5.5 Effecten	29
5.6 Samenvatting	31
Hoofdstuk 6 Conclusies en aanbevelingen	34
6.1 Inleiding	34
6.2 Beantwoording onderzoeksvragen	35
6.3 Conclusies en aanbevelingen	38

Hoofdstuk 1   **Inleiding**

1.1   Inleiding

Afgelopen zomer is in Rotterdam de actielijn Vakantiescholen tot uitvoer gebracht op zes plekken waar tien basisscholen bij betrokken waren. De Kenniswerkplaats Rotterdams Talent (KWP_RT) heeft een quickscan uitgevoerd onder twee van deze vakantiescholen. De KWP_RT beoogt een bijdrage te leveren aan kennisontwikkeling op het gebied van Rotterdams talent en bij te dragen aan de uitwisseling en toepassing van die kennis¹.

Voorliggend rapport vormt de weergave hiervan.

Rotterdams Onderwijsbeleid: de actielijn Vakantiescholen

De gemeente Rotterdam heeft de ambitie om de onderwijsresultaten voor alle leerlingen binnen het primaire, voortgezet, middelbaar en hoger onderwijs te verhogen. Het ontwikkelen en behouden van talent is de komende jaren prioriteit in Rotterdam.

Het programma Beter Presteren is ontwikkeld door gemeente en onderwijs samen. In het programma Beter Presteren hebben schoolbesturen en gemeente hun gezamenlijke ambitie voor de periode 2011-2014 vastgelegd. Doel is om de Rotterdamse onderwijsresultaten te verhogen, vooral op het gebied van taal en rekenen.

Het programma bestaat momenteel uit 8 projecten (zie voor meer informatie www.rotterdamsonderwijsbeleid.nl) . Eén van de actiepunten is om vakantiescholen² in te richten om enerzijds leerlingen beter voor te bereiden op transitie momenten zoals:

- De overgang van groep 7 naar groep 8. Bedoeld voor leerlingen om hun score op Cito Eindtoets te verhogen, als zij volgens hun leraar hoger hadden kunnen scoren op de Entreetoets.
- De overgang van groep 8 naar het voortgezet onderwijs. Bedoeld voor leerlingen met een gemengd advies. Zij kunnen in de vakantieschool beter

---

¹ Zie www.kenniswerkplaats-rotterdamstalent.nl

² Er zijn meerdere termen in omloop, zoals zomerschool, weekendschool, de verlengde schooldag, plusklassen etc. Voor de leesbaarheid gebruiken we de term vakantiescholen (ook omdat de vakantieschool niet alleen uitgevoerd hoeft te worden in de zomervakantie, maar ook in andere vakantieperiodes of zelfs het weekend).

voorbereid worden op de overgang naar het voortgezet onderwijs, in bijvoorbeeld het plannen van huiswerk.

- De overgang van voortgezet onderwijs naar mbo, hbo en universiteit. Hier wordt aangehaakt bij bestaande en nieuwe initiatieven in Rotterdam. Anderzijds is de vakantieschool bedoeld om niveaubehoud op vooral taal en rekenen te bewerkstelligen en om achterstanden zoveel mogelijk weg te werken en de ontwikkeling van talenten te versterken.

De Cito Eindtoets in groep 8 is het schakelmoment tussen het primair en het voortgezet onderwijs. De uitslag bepaalt mede naar welk niveau in het voortgezet onderwijs de leerling uitstroomt. Het streven is dat het Rotterdamse gemiddelde op de Cito Eindtoets stijgt van 531,2 naar 534,0 of hoger. Belangrijkste reden is dat een score van 534,0 een leerling over het algemeen 'toegang' geeft tot een brugklas op havo-niveau. Een ander argument is dat de Inspectie van het Onderwijs een gemiddelde score van 533,8 op de Cito Eindtoets als ondergrens hanteert om een school wat betreft de opbrengsten als voldoende te beoordelen. Met 534,0 als streefwaarde in 2014 kiest Rotterdam voor een ambitie net boven de andere drie grote steden waar de gemiddelde score op de Cito Eindtoets al jaren 533,0 is.

De Onderwijsraad (2007)³ voorschrijft het inzetten van extra leertijd voor onderpresteerders boven op de reguliere onderwijstijd. Volgens het programma Beter Presteren gaan taal- en rekenvaardigheden van deze groep achteruit tijdens de lange zomervakantie en op overgangsmomenten tussen de verschillende schoolsoorten. De vakantieschool is één van de mogelijkheden voor niveaubehoud en om aansluiting te vinden op het taal- en rekenencurriculum.

---

³ Onderwijsraad (2007). *Presteren naar vermogen*. Den Haag: Onderwijsraad.

Onderzoeksopdracht en onderzoeksvragen

2.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De gemeenteraad acht de volgende vraag van belang voor de ontwikkeling van de vakantiescholen: *Welke bestaande kennis is er over het functioneren van bestaande vakantiescholen (-initiatieven)?* Deze belangrijke vraag wordt ondersteund door de Kenniswerkplaats Rotterdam Talent en de projectleider vakantiescholen. Echter door een late start van de werkzaamheden van de projectleider en het onderzoeksteam werd voor deze zomer een meer pragmatische, realistischer onderzoeksvoorstel gedaan. Aangezien het onderzoek gelijktijdig zal lopen met de programmering van de vakantiescholen, is ervoor gekozen om een *eerste impressie* te geven van de lopende uitvoering van enkele vakantiescholen om zo het *momentum* van deze zomer niet verloren te laten gaan. Het voordeel hiervan is dat opgedane ervaringen meteen meegenomen kunnen worden in een volgende ronde vakantiescholen. De vraag van de gemeenteraad wordt daarmee niet terzijde geschoven, maar na de zomer opgepakt, zodat ook die antwoorden meegenomen worden bij de start van de volgende vakantiescholen.

Daarom hebben onderzoekers van de KWP_RT in twee basisscholen een meting verricht om zo een eerste impressie te geven van de eerste stappen van de onderwijslijn vakantiescholen. Hierbij zijn drie onderzoeksvragen geformuleerd:

1. *Wat is de opzet van het vakantieschoolprogramma en hoe wordt het uitgevoerd?*
2. *Welke onderwijsdoelstellingen en –methodieken worden er gehanteerd en hoe vindt eventuele resultaatmeting plaats?*
3. *Wat zijn de ervaringen van leerkrachten, leerlingen en (eventueel) ouders met het vakantieschoolprogramma?*

2.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksopzet weergegeven. In de hoofdstukken 4 en 5 volgen de cases van basisschool Het Open Venster en de Emmaüs. Het laatste hoofdstuk 6 beschrijft de conclusies en benoemt kritische succesfactoren voor het vervolgtraject van het vakantieschool programma.

Hoofdstuk 3   **Onderzoeksopzet**

3.1   Inleiding

Omdat in het programma Beter Presteren vooral belang gehecht wordt aan niveaubehoud en niveauverbetering van *taal en rekenen* in de Rotterdamse context, hebben de onderzoekers nadrukkelijk hier naar gekeken. Daarbij hebben zij ook de *sociale vaardigheden* van het vakantieschoolprogramma meegenomen in hun observaties en analyses.

Leden van de KWP_RT, te weten onderzoekers van de Erasmus Universiteit Rotterdam (onderzoeksbureau Risbo) en de Hogeschool Rotterdam hebben dit onderzoek uitgevoerd.

In week 32 zijn twee basisscholen bezocht, te weten:

1. Open Venster basisschool in IJsselmonde. Hier betreft het groep 7 waarin 30 uur onderwijs gegeven is met als doel het beter voorbereiden op groep 8.
2. Emmaüs basisschool in Delfshaven. Hier hebben in vier verschillende klassen van groep 4 t/m groep 8 vakantieschool-activiteiten plaatsgevonden.

3.2   Observaties en interviews

Allereerst is gekeken hoe het vakantieprogramma qua opzet en uitvoering eruit ziet. Wat zijn de doelen, welke verwachtingen zijn er, hoe ziet het programma eruit etc.? Verder is gekeken naar welke leerkrachten betrokken zijn en de aantallen leerlingen. Hoe zijn de leerlingen geselecteerd en welke kenmerken hebben zij?

Op beide scholen hebben de onderzoekers observaties gepleegd en interviews afgenomen. Van Het Open Venster is de adjunct-directeur en de twee leerkrachten geïnterviewd over hun ervaringen met de vakantieschool en over de gekozen onderwijsmethodieken. Verder zijn ook twee ouders geïnterviewd over met name hoe vorm is gegeven aan ouderbetrokkenheid.

Op de Emmaüs basisschool is gesproken met de directeur en twee leerkrachten, één van groep 5 en één van groep 6-7. Hier heeft geen gesprek plaatsgevonden met ouders omdat die niet aanwezig waren op school.

De leerlingen zijn gevolgd in hun dagelijks leerproces: hoe gaan zij met anderen om, hoe leren zij, hoe werken zij samen? Verder hebben de leerlingen een korte enquête ingevuld (zie bijlage 1) over hun ervaringen met de vakantieschool.

Op het Open Venster ging het om 20 leerlingen van groep 7.

Om de volgende aantallen leerlingen ging het op de Emmaüs basisschool:

Groep 1-2: 28 leerlingen met twee leerkrachten

Groep 3-4: 20 leerlingen met twee leerkrachten.

Groep 5: 12 leerlingen en een leerkracht.

Groep 6-7: 20 leerlingen met twee leerkrachten.

Hoofdstuk 4 **Basisschool Het Open Venster**

4.1 Aanleiding

De basisschool Het Open Venster in de Rotterdamse wijk Lombardijen is één van de scholen die afgelopen augustus een vakantieschool hebben gestart. Groep 7 kende het afgelopen jaar twee groepen met 41 leerlingen. Elf leerlingen uit de ene groep en negen uit de andere groep deden mee met deze vakantieschool.

In februari bekeek Jannie Brummelink, adjunct directeur van Het Open Venster, het leerlingvolgsysteem toetsen en schrok van het niveau van deze 41 leerlingen. Bij inventarisatie van het achterstandsniveau op begrijpend lezen, technisch lezen, spelling en rekenen zouden twee leerlingen voor praktijkonderwijs en veertien leerlingen voor LWOO in aanmerking komen. In de voorjaarsvakantie schreef zij de subsidieaanvraag, die op 1 juli werd gehonoreerd. In de tussentijd had zij een ouderavond belegd waarin 23 van de 41 ouders konden worden voorgelicht. De ouders die niet op de ouderavond aanwezig waren, hebben de informatie de volgende dag via hun kinderen alsnog ontvangen. Ook de leerkrachten werden geïnformeerd en gepolst of zij mee wilden/ konden doen.

Er is een ouderovereenkomst gemaakt met daarin wat men van de school en wat men van de ouders kan verwachten.

In totaal kwamen er dus zestien leerlingen voor de vakantieschool in aanmerking, daarvan hebben zich twaalf daadwerkelijk aangemeld. Nog acht andere geïnteresseerden wilden ook het programma volgen. Daarvan waren er twee die niet direct een achterstand hadden, maar juist door de vakantieschool een uitdaging zochten om bezig te zijn met leervakken.

4.2 Programma en onderwijsmethodiek

Twee leerkrachten geven les aan twee groepen van elk tien leerlingen van 8.30 uur tot 12.15 uur in rekenen en taal. De ene groep begint met een uur en driekwartier rekenen, de ander met taal. Na een korte pauze wisselen de groepen. In totaal worden er acht lesdagen gegeven. Op die manier willen ze

de leerlingen ook vast laten wennen aan het feit dat ze in het voortgezet onderwijs voor verschillende vakken verschillende leerkrachten hebben. De lessen zijn uitsluitend ingericht op rekenen en op drie onderdelen van taal: begrijpend lezen, technisch lezen en spelling. Ieder leerling krijgt les op eigen niveau, allen hebben hun eigen route en iedereen werkt ook individueel. Voor elke leerling is er een aparte doelstelling afhankelijk van hun achterstand. Aan het begin wordt in kaart gebracht waar de problemen zitten, en wat het niveau is van de leerlingen. Zo hebben beide meesters aan het begin een rekentoets en de CITO + dicteetoets afgenomen en daar eindigden ze ook mee op de laatste schooldag. De hiaten werden bij de verschillende vakken hoofdzakelijk gehaald uit de methode gebonden toetsen en de toetsen van het Leerling Volg Systeem. Daarnaast werd gekeken naar hun beginsituatie door middel van de CITO Entreetoets.

Zo scoren zeven leerlingen laag op technisch lezen. Aan het begin is er een test bij hen afgenomen voor rekenen (Tempo Test Rekenen, TTR), spelling (spelling in de lift), begrijpend lezen (niveau Entree toets) en voor technisch lezen, de Brusstoets (*is AVI toets, meet het leesniveau dmv. voorlezen, TT*). Aan deze leerlingen is gevraagd hoeveel woorden zij na de vakantieschool willen kunnen lezen. Daarmee stellen ze hun eigen streefdoelen. Deze test werd ook na de laatste schooldag afgenomen. In de lessen wordt met Flitsen (*een programma dat meet hoeveel woorden ze kunnen lezen in één minuut*) gewerkt. Drie maal wordt een test afgenomen om vorderingen en bijstellingen te kunnen registreren. De toets voor begrijpend lezen wordt alleen in januari afgenomen. Het niveau waarop de meeste leerlingen zitten, is M5, dat is leesniveau 'midden groep 5'. De achterstand is dus behoorlijk, want deze leerlingen gaan naar groep 8. Deze nemen ze opnieuw af aan het begin van de vakantieschool. Aan het eind maken ze weer de toets en wordt bekeken of het niveau is verbeterd. Met rekenen doen ze dat ook: tempotoets rekenen. En dat is ook weer in overleg met de leerlingen, hoeveel sommen willen ze na de vakantieschool goed kunnen maken.

Bij Taal werken ze met de onderwijsmethode Taal actief, derde versie. De leerlingen krijgen lessen met toetsend leren, lessen met lezen (hoofd- en bijzaken etc.) in kleine groepen. Er wordt een dictee afgenomen, leerlingen lezen verhalen en maken daar opgaven over en er worden educatieve spellen gespeeld op de computer. Het feit dat er zes computers per lokaal zijn, maakt dat er altijd wel een computer vrij is om te gebruiken.

Bij rekenen werken ze aan die sommen die ze moeilijk vinden en ook hier hebben ze de beschikking over computers. Hier maken ze gebruik van Rekenrijk, eerste versie. Deze methode is vooral gericht op *realistisch rekenen*.

Dat betekent veel verhaaltjes met daarin een som verweven. Een mooie methode, maar wel lastig voor deze leerlingen met een taalachterstand. Na elke uitgevoerde taak of opdracht door de leerling, inventariseren de meesters of de leerling het nu beter snapt of dat het haar/ hem beter gelukt is.

4.3 Ervaringen en verwachtingen van leerkrachten en moeders

Een ouderovereenkomst afsluiten met de ouders en hun kind was spannend. De ouders hadden de 'verplichting' om hun kind naar de vakantieschool te sturen, maar het was voor de leerkrachten spannend om de eerste maandag te zien of alle leerlingen daadwerkelijk zouden komen. Dit bleek het geval. Al na een kwartiertje zijn ze hard aan het werk gegaan. Een van de leerkrachten: *"Waar je normaal gesproken eerst een kringgesprek houdt over wat de leerlingen hebben meegemaakt, is hier echt besloten van: we zijn hier om te werken aan het inlopen van achterstanden en dat gaan we ook doen."*

Acht dagen lijken voldoende te zijn. Niet te lang maar ook niet te kort. Over in welke periode de vakantieschool zou moeten vallen, aan het eind van de zomervakantie, is ook nagedacht. Niet aan het begin van de vakantie, want iedereen is dan echt toe aan vakantie, maar ook niet in het midden, want dan raken de leerlingen de energie van de vakantieschool kwijt voordat de reguliere schoolperiode weer aanbreekt. Dus aan het eind van de vakantie.

Het programma bestaat dus uit taal en rekenen, echte leervakken. Zoals een leerkracht zei: *"wij zijn nu even een leerfabriek en ik ben slechts begeleider, ik hoef geen pedagogisch klimaat te creëren en in stand te houden."* Bewust is gekozen voor alleen eigen leerlingen, want deze zwakkere leerlingen kennen de andere leerlingen en hun sociale problemen. Als daar dan ook nog kennismaking en het wennen aan andere leerlingen tussen zit dan leidt dat af en komt de nadruk meer te liggen op sociale vaardigheden in plaats op de leervakken.

Volgens de adjunct directeur wordt ook op sociaal-emotioneel gebied veel bereikt, omdat het een kleinere klas is waarin meer aandacht gegeven kan worden en waar de leerlingen zich meer durven uit te spreken etc. Die aandacht op sociaal-emotioneel gebied wordt ook steeds gegeven. Open Venster is een kanjer school. Kanjertraining is bedoeld voor leerlingen van vier tot zestien jaar die problemen hebben in de omgang met anderen en voor hun klasgenoten. Het doel is sociaal vaardig gedrag te stimuleren en sociale problemen zoals pesten, conflicten, uitsluiting en sociaal teruggetrokken gedrag te voorkomen of te verminderen. Leerkrachten van deze school nemen dat automatisch mee in hun werk. Hoewel de vakantieschool vooral als *leerfabriek* is ingericht.

De adjunct directeur hoopt dat elk leerling zijn/haar eigen resultaten verbetert en dat de twee leerlingen die op alle vier onderdelen laag scoren niet naar het Praktijkonderwijs hoeven. Echter beide meesters benadrukken dat je in acht lessen geen wonderen mag verwachten. Maar: *“je kunt ze wel een stukje op weg helpen. Sommige leerlingen hebben alleen een extra duwtje in de rug nodig en dan zien ze het wel en dan gaat het goed. Bij andere leerlingen is het hardnekkiger en zit het in het voortraject niet goed. Bij hen hoop je dat ze wat onthouden en toch iets sneller oppikken.”* Ze denken dat deze leerlingen, als ze weer ‘gewoon’ naar school gaan en met nieuwe thema’s aan de slag gaan, een voorsprong hebben. Die voorsprong zal dan meer zitten in een aantal communicatieve leervaardigheden (sneller iets durven vragen, de stof sneller opnemen), en minder sterk in het ineens goed kunnen oplossen van bepaalde rekensommen. Voor de twee ‘goede’ leerlingen zal geen directe verbetering op de vakken te zien zijn, omdat ze al aan hun plafond zitten, maar zij hebben zeker nieuwe onderdelen geleerd, zoals het maken van een werkstuk. Voor deze leerlingen is gekozen om niet de lesstof van groep 8 te geven, want dan zouden ze namelijk direct een voorsprong hebben als men maandag aan groep 8 begint.

Ook zijn twee moeders geïnterviewd over hun ervaringen. Zij zijn zeer tevreden en zijn blij dat hun zoon of dochter de kans krijgt extra ‘bijlessen’ te volgen. Belangrijk voor deze moeders is dat er een brug geslagen wordt tussen de lange zomervakantie en de eerste schooldag, hierdoor blijft er niveaubehoud. Eén moeder merkt dat haar zoon er extra veel zin in heeft om volgend jaar aan de slag te gaan om een goede score neer te zetten en daarmee een goede eerste stap te zetten naar het voortgezet onderwijs. De andere moeder merkt dat haar dochter een stuk zekerder is geworden door de vakantieschool.

4.4 Impressies van het proces en verloop

In het programma Beter Presteren wordt een gemiddelde genomen van twintig leerlingen per klas. Op Het Open Venster is gekozen om die groep op te splitsen, want *“ik vind dat te veel voor één klas voor het doel dat ik voor ogen heb. Sommige leerlingen zijn erg verlegen, de vakantieschool biedt een gelegenheid om individueel en in een kleine groep te werken; dat betekent dat je langzaam aan ook kan gaan optrekken in de pauzes met andere leerlingen.”* De leerlingen vinden het allemaal leuk en werken serieus aan hun taken. Het is rustig in de klas, en er heerst een aangename sfeer. In een kleine groep van de vakantieschool komen ze in 8 dagen tijd meer tot hun recht. Er is altijd

voldoende ruimte voor de leerlingen om vragen te stellen en een ieder kan werken aan zijn/ haar opdrachten in een eigen tempo. De leerlingen die normaal op school moe zijn, zijn op de vakantieschool niet moe. Wel zijn ze voldaan en 'uitgeput' van de vele uurtjes taal en rekenen. De vakantieschool is dus geen vakantie. Maar deelname is en blijft vrijwillig. Brummelink: *"er zijn ook ouders die zeggen, ik ga zes weken naar Marokko/ Turkije etc. Sommige ouders hebben juist hun vakantie korter gemaakt en zijn er speciaal voor teruggekomen. Maar er zijn ook veel alleenstaande moeders die nooit op vakantie gaan. Voor deze leerlingen was de vakantieschool juist een uitkomst, om de verveling tegen te gaan."*

Er is tijdens deze vakantieschool geen onvertogen woord gezegd, geen leerkracht die zijn stem moest verheffen en geen rare opstootjes. De leerlingen werkten hard, rustig, ieder aan een eigen tafel aan rekensommen, of aan de verschillende onderdelen van taal. Verscheidene middelen werden ingezet om daar aan te werken: pc's, dictees, een groot flatscreen voor de klas om te oefenen of individuele leerboeken en uitleg. Er is een heel goede en relaxte sfeer binnen het Open Venster, met een snoeppot op tafel. Er zijn geen uitjes georganiseerd, want volgens de directeur ging het juist om het bijspijkeren van taal en rekenen. De tafels stonden niet bij elkaar, zodat leerlingen rustig konden werken. Dat is sowieso handig, want ieder leerling werkte weer aan een andere opdracht. Op de computers zijn programma's geïnstalleerd die niet alleen spelenderwijs verschillende leerniveaus aanbieden aan de leerling, maar ook gemaakte fouten corrigeert met motivatie. Op die wijze werd meteen van fouten geleerd. Voor de leerkrachten is het heel leerzaam geweest. Ze hadden niet verwacht dat de leerlingen zó hard zouden werken en elk op hun eigen niveau. Dat het uiteindelijk zo strak en duidelijk verliep was een winstpunt, volgens de leerkrachten. Vooraf was er geen kant-en-klaar liggend format wat ze zouden gaan gebruiken. *"We moesten dat proefondervindelijk uittesten. Maar we hebben natuurlijk harde cijfers van de achterstanden en daarop konden we dan voor iedere leerling een individueel plan opstellen en dat ten uitvoer brengen. Dat heeft bovenverwachting goed uitgekapt."* De respondenten benadrukken verder dat het 'succes' voor een belangrijk deel afhangt van de ouderbetrokkenheid. En die was in orde.

Een motivatiestimulans was dat leerlingen zelf konden aangeven waar zij aan wilden werken. Soms konden de leerlingen hun eigen niveau onvoldoende inschatten. Iemand wilde bijvoorbeeld werken aan moeilijke breuken, maar bij hem/haar was het onderliggende 'simpele' optellen en aftrekken nog onvoldoende ontwikkeld; daar zijn ze dan eerst mee aan de slag gegaan. Leerlingen waren heel erg bezig met leren. Dat blijkt ook uit de observatie. Leerlingen vonden het niet erg om telkens een leeropdracht te doen, met

andere woorden het is niet dat je na een leeropdracht 'even wat voor jezelf gaat doen.' Leerlingen willen graag Flitsen en vragen daarna al snel, "*mag ik nog een keer?*" of als ze een toets hebben gemaakt, halverwege de ochtend: "*meester heeft u die al nagekeken?*" en vervolgens aan het eind van de les: "*en nu?*" Zoals één van de leerkrachten het verwoorde: "*het wordt een soort wedstrijd, als ik meer punten behaal voor een toets, dan heb ik winst geboekt.*"

4.5 Effecten

Een uitgebreid effectonderzoek was binnen dit onderzoekstraject niet mogelijk. Toch heeft Het Open Venster zelf een voor- en nameting verricht, waardoor we voorzichtige conclusies kunnen trekken over deze vakantieschool. Daarnaast hebben we zelf de verwachting naar leereffecten in een korte enquête onder de leerlingen gemeten. Alvorens daar op in te gaan, worden eigen observaties en die van leerkrachten behandeld.

Observaties

De leerkrachten zien behoorlijke effecten op het gedrag van hun leerlingen: "*Leerlingen nemen in de normale setting (door het schooljaar heen) een bepaalde houding aan in de klas. Dat gaat om status, dat gaat om wie heeft de grootste mond; rangordes worden zo bepaald. Maar in de vakantieschool interesseert het niemand 'ene bal' wat voor status die heeft, want men komt hier om te leren en een individueel pad te volgen. Niemand is meer bang om een vraag te stellen, want daarvoor zitten ze juist hier anders hadden ze net zo goed gewoon thuis kunnen blijven, ze zijn hier om te leren.*" Die sfeer heeft de leerkrachten vanaf dag één erg verbaasd, dat het zo goed werkte. Het lijkt er ook op dat ze door dit format meer zelfvertrouwen hebben gekregen en dat zal hen goed van pas komen volgend jaar in groep 8. Ook met toetsen zoals flitsen, zijn de leerlingen allemaal vooruitgegaan. Dat ze hard willen werken, blijkt ook uit de interviews met leerlingen: "*We zijn al om 12.15 uur klaar met school; 's ochtends veel doen, 's middags lekker vrij.*"

Enquête

De vakantieschool op Het Open Venster kende negen jongens en elf meisjes. Driekwart kent een leeftijd van elf jaar. Tien leerlingen zeiden naar de vakantieschool te gaan om iets te leren of om beter voorbereid te zijn op groep 8. Twee leerlingen willen nieuwe dingen leren, twee willen een hoger niveau bereiken en twee vinden het leuk om te gaan. Alle leerlingen vonden het leuk/ prettig op de vakantieschool. Op de vraag welk onderdeel zij niet leuk vinden op

de vakantieschool antwoordden zeven leerlingen 'niks', drie antwoordde 'rekenen', twee het 'vroeg opstaan' en één dat ze een (te) 'korte pauze' hebben.

Moelijkheid taal en rekenen

We hebben de leerlingen gevraagd hoe moeilijk zij taal en rekenen vinden. De helft vindt taal een beetje moeilijk, de andere helft niet zo moeilijk. Bij rekenen vonden twee leerlingen het echt moeilijk en vonden de anderen het een beetje moeilijk. Meisjes zeggen meer moeite te hebben met rekenen dan de jongens. De resultaten van de schooltesten die in de volgende paragraaf zijn beschreven, lieten zien dat de leerlingen een behoorlijke achterstand hebben op deze vakken en dat hun eigen beeld daarover dus iets rooskleuriger is dan de werkelijkheid ons leert.

De lessen

Hier hebben we gevraagd hoe leuk zij de vakken taal en rekenen vinden in de vakantieschool. De lessen taal wordt door 70% van de leerlingen leuk gevonden en 30% zegt 'gaat wel'. Bij rekenen zien we dezelfde antwoorden in de verhouding 60 – 40%.

Sociale context

Vervolgens hebben we de leerlingen een aantal vragen gesteld naar de sfeer in de groep. Zijn de jongens en meisjes aardig? 'Ja!' antwoordt ongeveer 65% van de leerlingen. Interessant is om te zien dat de jongens alle andere jongens aardig vinden, terwijl de meisjes daarover meer verdeeld zijn. Bij de vraag of de meisjes aardig zijn zien we een omgekeerd beeld, alleen niet zo sterk als bij de vraag 'zijn de jongens aardig?'. Hier zijn de jongens meer verdeeld, terwijl de meisjes minder verdeeld zijn. 65% van de leerlingen zegt veel vriendjes/vriendinnetjes te hebben op de vakantieschool. Er zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes gevonden. Dat ze blij zijn met hun meesters is overduidelijk, 90% vindt de meesters erg aardig.

Leereffecten

De leerlingen zijn gevraagd of zij zelf vinden dat zij geleerd hebben op de vakantieschool en of zij uiteindelijk beter de lesstof snappen. De meisjes en de jongens waren eensgezind in hun antwoorden. 95% gaf aan dat er veel geleerd is op de vakantieschool. Driekwart gaf aan beter te zijn geworden in taal en rekenen. Daarbij gaf 65% aan te verwachten volgend jaar in groep 8 hogere

cijfers te halen voor taal, voor rekenen denkt 55% dat te halen. Vrijwel iedere leerling (90%) vindt dat de meesters goed kunnen uitleggen.

Thuis

De laatste reeks vragen betrof de leersituatie thuis. Ook hier hebben we geen verschillen tussen meisjes en jongens aangetroffen. Zo vroegen we de leerlingen of zij thuis weleens een leesboek lazen. 60% antwoordt soms en 30% zei ja. De helft van de leerlingen gebruikt thuis de pc voor computerspelletjes en voor het maken van schoolwerk. De andere helft gebruikt soms de pc voor spelletjes en van deze helft gebruikt 20% nooit de pc voor het maken van schoolwerk. Internet wordt door 85% van de leerlingen thuis gebruikt.

Van de leerlingen praat 65% thuis met de ouders over de vakantieschool, 35% doet dat soms. Van diegenen die thuis (veel) praten met hun ouders, is te zien dat die ook vaker thuis worden geholpen met hun schoolwerk dan bij diegene die soms thuis praten met ouders over de vakantieschool. Van alle ouders helpt 22% regelmatig mee op school, 39% zegt dat soms te doen en eenzelfde percentage zegt nooit te helpen op school.

Tot slot vroegen we de leerlingen of zij op een sportclub zaten. Meer dan de helft (53%) zei 'ja', een kwart 'soms' en 22% zegt niet op een sportclub te zitten.

De resultaatmeting van Het Open Venster

Door het afnemen van entreetoetsen aan het begin en een eindtoets is Het Open Venster erin geslaagd een eerste effectmeting te verrichten. Doordat bij elke leerling een toets werd afgenomen, was de school in staat gericht en individueel te werken aan de achterstand(en).

Technisch lezen

Zes leerlingen hebben een achterstand in technisch lezen. Deze leerlingen hebben elke dag één op één gelezen, drie keer per dag geflitst, veel taal instructie gekregen en veel aandacht besteed aan begrijpend lezen. Daarnaast hebben drie van deze zes leerlingen nog extra spellingles gekregen. De eindtoetsen (Bruss en Flitsen) laten zien dat deze deelnemers van dit vakgebied vooruit zijn gegaan. Twee leerlingen hebben met de Brussstoets zelfs een grote vooruitgang geboekt.

Rekenen

12 leerlingen hebben een grote achterstand in rekenen. Deze leerlingen zijn vooruitgegaan, maar 5 van de 20 leerlingen zitten nog onder het vereiste niveau

waarop een leerling van groep 7 minimaal zou moeten zitten. Vijf anderen hebben een hele grote sprong voorwaarts gemaakt en twee anderen een redelijke.

Begrijpend lezen

Elf leerlingen kwamen hiervoor in aanmerking. Drie hebben een grote stap voorwaarts gemaakt, vijf een bescheiden en één is gelijk gebleven. Twee leerlingen zijn slechter gaan presteren.

Spelling

Zes leerlingen kwamen hiervoor in aanmerking en met spelling zijn alle deelnemers vooruitgegaan. Twee hebben een grote vooruitgang geboekt, de andere een kleine.

4.6 Samenvatting

Op Het Open Venster geven twee leerkrachten gedurende acht dagen les aan twee groepen van elk tien leerlingen in rekenen en taal van 8.30 uur tot 12.15 uur. De ene groep begint met een uur en driekwartier rekenen, de ander met taal. De lessen zijn uitsluitend ingericht op rekenen en op drie onderdelen van taal: begrijpend lezen, technisch lezen en spelling. Iedere leerling krijgt les op eigen niveau, allen hebben hun eigen route en iedereen werkt ook individueel. Voor elke leerling is er een aparte doelstelling afhankelijk van hun achterstand. Bij Taal werken ze met de onderwijsmethode Taal actief, derde versie. De leerlingen krijgen lessen met toetsend leren, lessen met lezen (hoofd- en bijzaken etc.) in kleine groepen. Er wordt een dictee afgenomen, leerlingen lezen verhalen en maken daar opgaven over en er worden educatieve spellen gespeeld aan de computer.

Bij rekenen werken ze aan die sommen die ze moeilijk vinden en ook hier hebben ze de beschikking over computers. Hier maken ze gebruik van Rekenrijk, eerste versie. Deze methode is vooral gericht op realistisch rekenen. Aan het begin en eind worden toetsen afgenomen, te weten de CITO Entreetoets, de dicteetoets, de Tempo Test Rekenen, spelling in de lift, niveau Entree toets en de Brusstoest. De meisjes en jongens waren eensgezind in hun antwoorden: er is veel geleerd op de vakantieschool.

De school is erin geslaagd een eerste effectmeting te verrichten. Uit de meting blijkt dat de leerlingen vooruitgang hebben geboekt op de onderdelen taal en rekenen.

Aandachtspunten voor Het Open Venster

- Aangezien de meeste leerlingen op leesniveau M5 (midden groep 5) zitten, is het aan te bevelen om (ook) na groep 5/6 een vakantieschool programma neer te zetten. Hier zijn dan wel extra financiële middelen voor nodig.
- Achterstandleerlingen hebben waarschijnlijk nog meer nodig door het jaar heen; een aanvullend programma als tegenwicht tegen ongunstige omgevingsinvloeden.
- Het aanbieden van recreatieve activiteiten naast taal en rekenen kan een motiverende rol spelen, zeker als de groepsgrootte van 20 gehandhaafd moet worden of bereikt wordt om welke reden dan ook.
- Als de groepsgrootte van 20 niet gehaald wordt of kan worden, is het aan te bevelen om samen te gaan werken met basisscholen in de buurt. Op die manier kunnen de 'eigen' leerlingen toch een vakantieschoolaanbod krijgen.

Hoofdstuk 5 **Basisschool Emmaüs**

5.1 Aanleiding

De Rotterdamse basisschool Emmaüs in de wijk Het Nieuwe Westen, Delfshaven, is deze zomer met een vakantieschool gestart. Bedoeld voor leerlingen voor wie zes weken zomervakantie te lang is en omdat zij van huis uit weinig educatieve stimulansen krijgen, waardoor opgedane kennis sneller wegzakt.

Vanuit de directie is in maart 2011 aan leerkrachten gevraagd wie bereid zou zijn om mee te werken aan de vakantieschool. Daarop hebben zeven leerkrachten aangegeven interesse te hebben. Vervolgens is er een brief aan de ouders gestuurd met daarin informatie over de opzet en het doel van de vakantieschool. Hierop zijn ongeveer 90 (voor-) aanmeldingen binnengekomen. Uiteindelijk kwam pas half juni de subsidiebeschikking af. Omdat er zoveel tijd was verstreken, hebben de ouders nogmaals een brief over de vakantieschool ontvangen en dat heeft 88 aanmeldingen opgeleverd. De zeven betrokken leerkrachten zijn ook zelf alle klassen afgegaan om direct informatie aan de leerlingen te geven.

5.2 Programma en onderwijsmethodiek

Het programma richt zich zeer nadrukkelijk op de onderdelen taal en rekenen, maar die worden wel op een andere manier aangeboden dan normaal tijdens het schooljaar. Er zijn vier groepen geformeerd (mede op basis van het aantal leerkrachten dat wilde mee werken aan de vakantieschool): groep 1-2, groep 3-4, groep 5 en groep 6-7. Daarbij zijn de leerlingen ingedeeld op basis van het leerjaar in het afgelopen schooljaar (een leerling dat toen in groep 5 zat zit nu in groep 5 van de vakantieschool). De reden voor deze indeling is tweeledig:

- Het accent ligt in het programma op het opfrissen van taal en rekenen, want de lange zomervakantie maakt dat de kennis van de leerstof wegzakt. Dit komt mede ook doordat deze leerlingen van huis uit weinig educatieve stimulansen krijgen. Daarnaast zijn de zes weken zomervakantie te lang, want veel van deze leerlingen blijven gedurende die periode thuis.

- Met deze groepsindeling zitten leerlingen in een groep met leerkrachten die ze al kennen (en dus niet bij een “*onbekende*” leerkracht die ze pas in het nieuwe schooljaar voor de klas krijgen).

De Emmaüsschool heeft er bewust voor gekozen om geen halve dagen te draaien, zoals het Open Venster dat doet. De school wil een volwaardig programma kunnen bieden, gedurende een week.

Tussen de groepen zijn er accentverschillen, maar ook binnen de groep probeert men zoveel mogelijk aan te sluiten bij de zwakke punten van de leerlingen. Voor elke leerling die zich had aangemeld is dan ook in samenwerking met de eigen leerkracht een inventarisatie gemaakt van de zwakke punten van de betreffende leerling.

In het programma wordt gebruik gemaakt van lesmateriaal van de Montessori basisschool in Barendrecht (de directeur is afkomstig van die school en werkt nu een jaar op de Emmaüs). Toen duidelijk was dat men een aanvraag zou indienen voor de vakantieschool is men met de zeven leerkrachten die hadden aangegeven de vakantieschool te willen draaien, op bezoek geweest bij de Montessorischool en heeft men daar materiaal mogen uitzoeken en “*lenen*” voor de vakantieschool. Opgemerkt wordt dat de Emmaüsschool normaal wordt gekenmerkt door zeer veel structuur en klassikale lessen, waarbij welhaast per half uur in het rooster is vastgelegd wat aan bod komt en wat de leerlingen moeten doen. De school haalt goede resultaten en heeft in 2011 de Dr. Mommersprijs voor goede (leerling)prestaties op het gebied van technisch en begrijpend lezen gewonnen.

Het thema “*samen op reis*” (inclusief vakantie) vormt de rode draad door het hele programma. Hieronder wordt de aanpak binnen de verschillende groepen nader omschreven.

Groep 1-2

In groep 1-2 is het programma vanzelfsprekend het meest speels, hoewel ook de kleutergroep aansluit bij het thema “*samen op reis*”. De groep bestaat uit 28 leerlingen, met twee leerkrachten, die af en toe worden ondersteund door een extra kracht.

De kleuters hebben in één van de lokalen een “*camping*” in mogen richten (met een paar echte koepeltentjes en een namaak zwembad). Dat neemt niet weg dat ook in het programma van de kleutergroep duidelijk aandacht is voor taal en rekenen en dat ook gewerkt wordt aan “*leerdoelen*” (c.q. “*ingangseisen*” vanuit hogere leerjaren). Binnen het thema ‘samen op reis’ is op de eerste dag ruim aandacht besteed aan de vraag wat je mee neemt op reis en vervolgens is van daaruit gewerkt aan het inschattingsvermogen van wat nu wel of niet in de

koffer past en op welke manier. Principes als dingen benoemen (woordenschat), vormen herkennen en benoemen (rekenen) en dingen kunnen onderscheiden (sorteringsoefeningen) spelen hierbij een belangrijke rol. Voor de afsluitende dag op woensdag is bedacht om de kleuters ijsjes te laten verkopen aan de hogerejaars groepen, die het spel mee zullen spelen en (nep)geld hebben gekregen om de ijsjes mee te betalen.

Groep 3-4

In groep 3-4 liggen de accenten vooral op automatiseren, (technisch) lezen en schrijven. De groep bestaat uit twintig leerlingen, met twee leerkrachten. Vier leerlingen die zich hadden aangemeld zijn niet gekomen.

Het programma van deze week hangt voor in de klas op het bord. Dat is tijdens het reguliere schooljaar ook zo, dus voor de leerlingen is dit niets nieuws. De indeling van het programma is op hoofdlijnen voor elke dag hetzelfde.

Begonnen wordt met zelfstandig, begrijpend lezen. Het volgende onderdeel is meer interactief in de kring, waarbij aan de hand van sprookjes onderdelen van het thema "*samen op reis*" worden uitgediept (bijvoorbeeld vakantielanden en de landschappen die daarbij horen). Overigens op speelse wijze (vandaar de sprookjes), want zaken als topografie zijn in deze klassen nog niet behandeld. Aansluitend volgt een deel met 'estafettelezen'⁴, waarbij een tekst meermalen hardop wordt gelezen door de leerlingen met het oog op het verbeteren van het technisch lezen. Hierna hebben de leerlingen een half uur pauze.

Na de pauze wordt aandacht besteed aan rekenen. Begonnen wordt met een onderdeel hoofdrekenen, waarna leerlingen zelfstandig kunnen rekenen, gebruik makend van spelachtig (Montessori) lesmateriaal. Hierbij ligt het accent vooral op automatiseren en splitsen.

Als er voldoende tijd is, wordt voor de lunchpauze ook nog aandacht besteed aan schrijven (o.m. ook de fijne motoriek, schrijfbewegingen). Na de pauze werken leerlingen weer aan een taalopdracht, die vooral is gericht op woordherkenning en woordenschat; principe daarbij is dat leerlingen uit groep 4 waar mogelijk de leerlingen uit groep 3 ondersteunen. De dag wordt afgesloten met een knutselopdracht gerelateerd aan het thema 'samen op reis' en aansluitend bij andere onderdelen van die dag (vooral uit het kringdeel; bijvoorbeeld het schilderen van "*landschappen*", naar aanleiding van het kringonderdeel van die dag).

---

⁴ Een meer algemene leeslesmethode van een commerciële uitgeverij (Zwijsen), waarbij ook klassikaal wordt gestart, maar differentiatie naar leesniveau vervolgens mogelijk is/wordt uitgewerkt.

Groep 5

In groep 5 gaat het ook nadrukkelijk om technisch en begrijpend lezen en rekenen (inclusief woordsommen). Overigens is groep 5 de enige groep met maar één leerkracht, omdat er geen tweede leerkracht voor deze groep te vinden was die mee wilde werken aan de vakantieschool (oudere leerkrachten die deze nieuwigheid niet zagen zitten, (part-time) leerkrachten die zelf schoolgaande leerlingen hebben). De leerkracht die wel mee wilde werken vond het geen punt om alleen voor de groep te moeten staan (dit betreft ook een meer ervaren leerkracht). Voor deze groep waren er zestien aanmeldingen, maar de vier leerlingen uit de internationale schakelklas zijn niet op komen dagen. Waarschijnlijk is hier sprake geweest van een misverstand, en de leerkracht erkende dat hier niet achteraan is gebeld.

De grote variatie binnen de groep qua leerprestaties is mede een reden geweest om met dagtaken te gaan werken. Op het moment dat de leerlingen individueel met hun dagtaak bezig zijn, geeft dat de leerkracht de ruimte om met individuele leerlingen of in kleine groepjes bepaalde struikelpunten aan te pakken.

Tegelijkertijd worden er ook al dingen geoefend die straks in groep 6 aan bod komen. Bijvoorbeeld het werken met woordenboeken. De vakantieschool wordt dus ook gebruikt voor een stukje “*pre-teaching*”. De verwachting is dan ook dat straks in groep 6 een deel van de leerlingen van de vakantieschool op onderdelen een stukje ondersteuning kunnen bieden aan hun klasgenoten.

In de taalonderdelen van de vakantieschool groep 5 wordt in aansluiting op het thema van de vakantieschool “*samen op reis*” gewerkt met een “*woordmuur*”.

Elke dag wordt gestart met het toevoegen van nieuwe woorden aan die “*woordmuur*” (uitbreiden woordenschat) en worden de “*oude*” woorden herhaald (herhaling woordenschat). Daarna wordt klassikaal een tekst gelezen volgens de Ralfi-methode⁵; dat komt er op neer dat elke dag een korte tekst meerdere malen per dag (zowel 's ochtends als 's middags) wordt gelezen, eerst klassikaal, dan in kleinere groepen en dan in tweetallen. Na de sessie Ralfi-lezen gaan de leerlingen naar het computerlokaal, waar ze allemaal op hun eigen niveau een kwartier besteden aan hoofdrekenen, een kwartier aan spelling en een half uur aan begrijpend lezen. Aansluitend wordt kort voorgelezen, gegeten en buiten gespeeld, waarna van 11.00 tot 12.00 uur door de leerlingen wordt gewerkt aan hun dagtaak. En dan –na een korte pauze- om

---

⁵ Ralfi is een methodiek om leesvaardigheid te verbeteren bij leerlingen, bij wie lezen niet versnelt of automatiseert (vordering van minder dan 2 AVI niveaus per schooljaar). Ralfi staat voor: r = repeated (herhaald lezen met tussenpozen); a = assisted (ondersteund door voorlezen-voorzeggen en bijwijzen); l = level (inzetten op een hoog niveau, maar wel leeftijdsadequaat); f = feedback (directe, neutrale feedback, maar ook toegepaste positieve feedback); i = interactie (enthousiaste interactie over de inhoud).

12.30 uur weer Ralfi-lezen. Zeker de leerlingen uit de “*talentgroep*”, een groep van veelbelovende leerlingen op deze school, hebben Ralfi-lezen niet echt nodig; die werken in die tijd deels aan stel-opdrachten in het computerlokaal. Na het Ralfi-lezen aan het begin van de middag werken de leerlingen vervolgens weer een uur aan hun dagtaak en het laatste uur van de dag werken ze in kleine groepjes in het computerlokaal aan “*werkstukjes*”. Daarbij moeten ze de benodigde informatie voor hun werkstuk zelf via internet proberen op te zoeken. Het maken van werkstukjes is nieuw voor de leerlingen; ook dit komt pas in groep 6 aan bod.

De leerkracht heeft veel van het materiaal dat ze gebruikt (zoals een taalwerkboekje, rekenoefeningen voor het opfrissen van kennis en ter voorbereiding op de CITO instaptoets) zelf in elkaar “*geknutseld*” en daarbij veelvuldig gebruik gemaakt van allerlei handige sites die hiervoor zijn.

Groep 6-7

De groep 6-7 bestaat over de hele week gerekend uit gemiddeld 20 leerlingen. Een enkele leerling had zich vergist en kwam pas op maandag naar de vakantieschool en zo af en toe is er een leerling een dag ziek. Voor de start van het programma is, in samenwerking met de groepsleerkrachten, voor elk van de aangemelde leerlingen een sterkte/zwakte inventarisatie gemaakt, zodat goed kan worden ingespeeld op de specifieke zwakke punten van elke leerling. Meer algemeen was bekend vanuit de CITO entreetoets van groep 6 dat leerlingen zwak scoren op studievvaardigheden; dus ook daar wordt extra op geoefend. En bekend is dat leerlingen moeite hebben met het metriek stelsel, dus daar wordt in groep 6-7 ook de nodige aandacht aan besteed. In het materiaal van een Montessori school zitten de nodige doe-opdrachten voor bijvoorbeeld het rekenen met het metriekstelsel, waardoor leerlingen dat beter kunnen visualiseren. Eén van de opdrachten was het opmeten van de gang voor het klaslokaal. Zeker de leerlingen uit groep 7 (straks groep 8) bleken in staat om met enige ondersteuning vanuit dat opmeten uiteindelijk ook het aantal vierkante meters en uiteindelijk zelfs het aantal kubieke meters te kunnen berekenen. Met dit soort opdrachten kan extra aandacht aan een onderwerp worden besteed en ook meer ontspannen. In dat opzicht is het programma van de vakantieschool veel minder stringent dan het reguliere lesprogramma, waarin vaak toch strak wordt vast gehouden aan de methode. Hiernaast zijn spelling, woordenschat en begrijpend lezen speerpunten van de Emmaüschool voor deze vakantieschool (waar het groep 6-7 betreft). Ook bij deze onderdelen is getracht actieve opdrachten erbij te vinden, zoals in de vorm van lees- en denkspelletjes achter de computer.

Een ander dagelijks onderdeel van de vakantieschool in groep 6-7 is het maken van een muurkrant over het thema “*samen op reis*”. Hiervoor moeten de leerlingen zelf informatie zoeken op internet en dit verwerken in de muurkrant.

5.3 Ervaringen en verwachtingen van leerkrachten en leerlingen

Leerkrachten

Kijkend naar de “*intakeformulieren*” constateerde de leerkracht van groep 5 dat juist voor de leerlingen uit de internationale schakelklas⁶ meer informatie nodig zou zijn geweest; formuleringen als “*is aanspreekbaar in het Nederlands*” of “*spreekt enigszins Nederlands*” zijn te vaag en te weinig specifiek.

Volgens de theorie zou binnen de Ralfi-methode, die groep 5 gebruikt, eigenlijk een week lang dezelfde tekst moeten worden gelezen, maar de leerkracht heeft er voor gekozen om toch elke dag een andere korte tekst te nemen. Volgens haar is de methode heel effectief en schieten de prestaties op vooral het vlak van technisch lezen omhoog, waardoor er meer tijd over blijft om aandacht te besteden aan begrijpend lezen. Ze betreurt het dan ook dat de school volgend jaar overstapt op de methode ‘estafette-lezen’, die weliswaar deels op dezelfde principes is gebaseerd als Ralfi-lezen, maar volgens haar minder effectief is. Een leerkracht geeft aan de goede punten van de vakantieschool mee te willen nemen in haar aanpak in het reguliere komende schooljaar. De aanpak van de vakantiescholen aan sich (in het Rotterdamse) is op zich wellicht te “*breed*”; ze constateert dat er een enkel krantenartikel is verschenen⁷, waarin volgens haar de vakantiescholen er nogal negatief uitkomen, terwijl ze het zelf juist helemaal niet negatief ervaart. De vakantieschool van de Emmaüsschool sluit volgens haar nauw aan op de prestatie- en doelgerichtheid die de school kenmerken. “*Hier op school verwachten we veel van de leerlingen en het blijkt dat leerlingen daar ook naar gaan presteren of zich er in elk geval voor inzetten binnen de*

---

⁶ In Rotterdam komen jaarlijks een paar honderd leerlingen en jongeren wonen die nieuw in Nederland zijn. Zij spreken de taal niet (of niet voldoende) en kunnen dus slecht meedraaien op school. Speciaal voor de opvang van deze leerplichtige nieuwkomers is er een aantal klassen in het gewone onderwijs ingericht. Dit zijn de Schakelklassen eerste opvang in het basisonderwijs en de Internationale Schakelklassen (ISK) in het voortgezet onderwijs. De Emmaus school is één van de tien locaties die een dergelijke Schakelklas eerste opvang verzorgen.

⁷: O.a. een artikel in Trouw, dat ook in een lokaal blad (Rotterdam Zuid dichtbij) is overgenomen onder de kop “Animo vakantiescholen Rotterdam niet groot”. Overigens gaat het dan vooral om het feit dat er dit jaar nog maar 17 vakantiescholen zijn gestart, terwijl het streven van de gemeente is om te komen tot 155 vakantieklassen.

mogelijkheden die ze hebben". Ze hoopt dan ook dat er ook verhalen gaan circuleren over vakantiescholen die wel als positief worden ervaren. Een geïnterviewde leerkracht was erg enthousiast over de vakantieschool (*"ik wil wel vakantieschool-juf worden"*); het biedt de leerkrachten volop de mogelijkheid om puur met de inhoud bezig te zijn, omdat er geen tijd hoeft te worden besteed aan administratieve zaken en het opstellen van individuele behandelplannen en groepsplannen. Als er volgend jaar weer een vakantieschool wordt georganiseerd gaat ze (mits het kan vanwege gezinsvakantie) zeker weer meewerken. *"Het is erg leuk om te doen"*. Een leerkracht geeft het volgende voorbeeld: *"een jongen met een SBO-verwijzing, die wordt getypeerd als 'het vervelendste ventje van de klas vorig jaar' vindt nu leren binnen de vakantieschool 'superlouw'".*

Meer in het algemeen wordt geconstateerd dat de vakantieschool nieuw is en tegelijkertijd nogal breed en niet erg duidelijk gedefinieerd. Dat maakt het lastig om collega's te motiveren om mee te werken aan de vakantieschool. Overigens speelt daar ook de privésituatie een rol bij (het zelf hebben van schoolgaande kinderen; een partner die alleen vakantie kan opnemen juist in de periode dat de vakantieschool draait).

Daarnaast blijkt dat er nagenoeg geen uitval is; 95% van de aangemelde leerlingen is gekomen en is ook blijven komen. Vier leerlingen uit de internationale schakelklas zijn helaas niet op komen dagen. Het is niet duidelijk waarom niet; het kan zijn dat er een misverstand is en dat ze zich de eerste dag hebben gemeld bij de locatie in de Jagthuisstraat, in plaats van de hoofdlocatie in de Tidemanstraat.

Er zitten strikt genomen leerlingen bij die de vakantieschool eigenlijk niet zo hard nodig hebben. Dat ze toch (blijven) komen heeft volgens de leerkracht ook te maken met dat leerlingen zich gaan vervelen in een vakantie van zes weken, temeer omdat er vaak vanuit de thuissituatie weinig wordt ondernomen om de leerlingen (educatief) bezig te houden; *"ze komen nergens, hooguit eens een keer in een pretpark"*. Zelf is ze een groot pleitbezorger van het Rotterdams vakantiepaspoort (waarmee veel educatieve attracties gratis of goedkoop toegankelijk zijn) en ze probeert dat ook in haar klas te promoten, maar erg veel helpt dat (nog) niet.

Leerlingen

In groep 5 blijkt dat de leerlingen het maken van werkstukjes best moeilijk vinden, maar er met ondersteuning wel uit komen en het ook erg leuk vinden. De leerlingen van groep 6-7 vinden de actieve opdrachten, zoals in de vorm van lees- en denkspelletjes achter de computer, erg leuk en zijn daardoor ook veel geconcentreerder aan het werk. Tot op zekere hoogte kunnen ze zelf

kiezen wat ze achter de computer gaan oefenen, waardoor ze meer het idee hebben dat ze het voor zichzelf doen en niet voor de leerkracht. De leerlingen ervaren dat ook zo en spreken het ook uit dat ze nu “*leren voor zichzelf*”. Ook zijn zij enorm enthousiast over het maken van de muurkrant en krijgen (met enige ondersteuning) in de gaten dat ze ook op die manier dingen leren. Eén leerling had in eerste instantie het idee dat het alleen maar “*knippen en plakken*” was, maar na enig doorvragen kreeg de betreffende leerling door dat hij op die manier toch de nodige nieuwe dingen had geleerd. Juist dit is een punt wat de leerkracht mee wil nemen in haar aanpak komend schooljaar.

Leerlingen en leerkrachten zijn erg enthousiast over de vakantieschool. Hoe ouders er tegenover staan is nog niet duidelijk, daarvoor is er te weinig contact met de ouders geweest⁸. Wel is het de bedoeling om ouders van deelnemende leerlingen op de laatste dag van de vakantieschool (woensdag 10 augustus), ‘s middags tegen het eind van het programma uit te nodigen om te komen kijken naar de verschillende producten van de leerlingen. Overigens is van ouderbetrokkenheid niet echt sprake, maar daar is in eerste instantie ook niet op ingezet. Tegelijkertijd doet zich wel het fenomeen voor dat een enkele ouder nog op maandag- of dinsdagochtend een leerling probeerde “*te droppen*”, ook al was deze niet aangemeld. Hier werkt de school niet aan mee.

In het doortrekken van de vakantieschool naar bijvoorbeeld een najaarschool ziet de directeur niet veel. Leerlingen en leerkrachten hebben hun vakanties hard nodig, zo geeft zij aan. Een uitbreiding waarbij een deel van de langere kerst- of meivakantie wordt gebruikt ligt wat haar betreft meer voor de hand. Richting de (zomer)vakantieschool volgend jaar zou zij graag zien dat de subsidie eerder wordt toegekend en ook verhoogd wordt, zodat er budgettaire ruimte is om een uitstapje te maken met de leerlingen.

5.4 Impressies van proces en verloop

In de groepen 1-2 waren de leerlingen een beetje “*bleu*”. Een aantal van hen vond de vakantieschool wel leuk, maar op de vraag of ze vonden dat ze er ook iets van leerden kwam niet echt een duidelijk antwoord. Voor hen was het toch vooral spelen en knutselen. Toen echter bij vertrek werd gevraagd wie van hen de zelfgemaakte camping wilde laten zien, waren de reacties wel erg enthousiast. De twee kleuters die de “*rondleiding*” deden konden dingen

---

⁸: De vakantieschool op de Emmaüsschool is gespreid over twee weken (van 4 tot en met 10 augustus). De directeur was zelf de eerste twee dagen nog niet aanwezig, en is op 8 augustus weer gestart.

duidelijk benoemen en één kleuter meldde spontaan bij het campingfornuis dat het een rommeltje was geworden omdat iemand een stuk namaakfruit in de bak met namaakgroente had gelegd (hetgeen onmiddellijk door haar werd verholpen).

In de groepen 3-4 zijn de geïnterviewde leerlingen erg positief over de vakantieschool; ze vinden het erg leuk en dat weerspiegelt zich ook in hun geconcentreerde werken. Ze vinden dat ze er van leren en verwachten ook dat ze in het komende schooljaar minder moeite zullen hebben met taal en rekenen. Ze zijn gemotiveerd (vertelden ook allemaal dat ze zich zelf hadden opgegeven voor de vakantieschool). Ook de leerkrachten constateren dat; van uitval is niet of nauwelijks sprake (tenzij een leerling ziek wordt).

5.5 Effecten

In groep 1-2 stellen de leerkrachten dat de verwachtingen ten aanzien van de effecten niet te hoog gespannen moeten zijn. Daarbij wordt er ook op gewezen dat het beter zou zijn een vakantieschool van twee weken te organiseren; een week van 30 uur is volgens hen wat aan de korte kant. Je hebt een dag of twee nodig om weer aan elkaar te wennen, op gang te komen en te kijken wat er is blijven hangen van het vorige schooljaar. Als je een vakantieschool van twee weken hebt, heb je in elk geval een volle week om verschillende vaardigheden goed te oefenen en nog een dag om het programma af te bouwen/af te ronden. Dat neemt niet weg dat de vakantieschool wordt gezien als een goede mogelijkheid om alles wat is weggezaakt weer wat terug te halen. Juist voor de deelnemende leerlingen (en zeker in deze leeftijdsgroep) wordt een vakantie van zes weken te lang geacht; ze raken teveel kwijt van wat ze het jaar daarvoor hebben geleerd. Als voorbeeld wordt een Chinees meisje genoemd (dat ook een jaar gedubbeld heeft in de kleutergroep), die na een vakantie van drie maanden in China niet of nauwelijks meer aanspreekbaar was in het Nederlands omdat ze die gehele periode geen Nederlands meer had gesproken en gehoord. Daarnaast is er thuis verbazingwekkend weinig aandacht voor school.

In groep 3-4 heeft men niet de illusie dat met een vakantieschool van 30 uur echt achterstanden weggewerkt kunnen worden. De invulling van het programma is wat dat betreft vooral gericht op het opfrissen van kennis en vaardigheden; de ervaring is dat na een vakantie van zes weken de leerlingen veel kwijt zijn van wat ze in het vorige schooljaar hebben geleerd. In dat opzicht

wordt vooral verwacht dat de leerlingen die naar de vakantieschool komen, een gemakkelijker start zullen hebben in het nieuwe schooljaar en dat dit uiteindelijk door gaat werken in hun prestaties.

De leerkracht van groep 5 vraagt zich af of je grote effecten mag verwachten van een vakantieschool van vijf dagen. Op zich is het wel het streven in deze groep dat de leerlingen die deelnemen, straks beter zullen scoren op de instaptoets voor groep 6 van het CITO. Tegelijkertijd is het van belang je te realiseren met wat voor leerlingen je te maken hebt. In groep 5 zit één meisje dat kampt met (waarschijnlijk) ernstige dyslexie problemen en dat ondanks behandeling bij de leeskliniek en de logopedist, afgelopen jaar amper vooruit is gegaan (minder dan één AVI niveau⁹). Een vakantieschool van 5 dagen zal daar weinig verandering in brengen.

De leerkracht verwacht dat de leerlingen die nu de vakantieschool volgen, het komende schooljaar een soepeler start zullen maken in groep 6. In het verleden kreeg een leerkracht van groep 5 bijvoorbeeld klachten van leerkrachten van groep 6 waarom leerlingen bij het begin van het schooljaar in die groep toch geen klok konden kijken. Volgens deze leerkracht: *“klok kijken doen ze thuis niet, er wordt geen tijdsbesef bijgebracht. Dus na 6 weken vakantie zijn ze dat helemaal verleerd, terwijl ze het aan het eind van groep 5 wel konden”*.

In groep 6/7 is de opbrengst van deze week is het enthousiasme van de leerlingen en het bij hen groeiend besef dat leren niet alleen maar saai hoeft te zijn. De leerlingen nemen ook de oefenboekjes en de links naar bepaalde sites met opdrachten en oefeningen mee naar huis zodat ze ook thuis kunnen oefenen. Dit wordt gezien als de meerwaarde van de vakantieschool. Als leerkracht (maar ook als leerling) geef je wel een stukje vakantie op, maar dat is het meer dan waard. De leerlingen vinden het leuk, komen alvast weer in een bepaald ritme en ze hoeven zich niet te vervelen. En het blijkt dat ook de leerlingen die in eerste instantie zijn *“gestuurd”* door hun ouders, het leuk vinden. De vakantieschool is dus zeker voor herhaling vatbaar, ook als het wordt uitgebreid naar een programma van twee weken. Wel moet de vakantieschool tegen het begin van het nieuwe schooljaar blijven geprogrammeerd en niet aan het eind van het oude schooljaar. Anders ben je het effect van het *“opfrissen”* kwijt, omdat leerlingen vervolgens toch nog vier tot vijf weken vakantie hebben en het weg-eb effect (waar men nu tegenaan loopt) alsnog optreedt.

---

⁹: AVI (Analyse van Individualiseringsvormen) is een instrumentarium in de vooruitgang bij met name technisch lezen te meten en op basis van de diagnostische informatie die daarmee wordt verkregen voor leerlingen een individuele aanpak te bepalen als remediëring nodig blijkt (ontwikkeld door KPC, nu in beheer bij CITO).

Enquête

Op de Emmaüsschool hebben elf leerlingen van groep 5 en 21 leerlingen van groep 6-7 die naar de vakantieschool gingen, de enquête ingevuld. Omdat het om een relatief kleine groep gaat, zijn bij de meeste antwoorden de resultaten van de twee groepen bij elkaar opgeteld (32 leerlingen).

Op de vraag waarom leerlingen naar de vakantieschool zijn gegaan variëren de antwoorden van 'om (meer) te leren' (de helft van de leerlingen) en 'ik wilde het/ik vind het leuk' (zes leerlingen) tot 'ik verveel me thuis' (zes leerlingen) en 'het moest van mijn moeder' (twee leerlingen). Twee leerlingen vonden het soms wel en soms niet leuk, een leerling geeft aan dat dit afhangt van de sfeer in de klas, een leerling zegt dat de anderen niet aardig zijn en een leerling vind het een beetje leuk. Vijf leerlingen vonden de vakantieschool niet leuk, maar een ruime meerderheid, namelijk 28 leerlingen (88%), vond het leuk op de vakantieschool. Op de vraag welk onderdeel zij niet leuk vinden op de vakantieschool antwoordden eenderde van de leerlingen 'niks', vijf antwoordden 'Ralfi-lezen, vier antwoordden 'het (zelfstandig) werken', drie antwoordden 'als er niet goed geluisterd/gepraat wordt', twee noemden het 'vroeg opstaan', nog twee 'rekenen', twee 'pesten' en twee 'spelling'. Verder vond een leerling het niet leuk als de juffrouw schreeuwt en een ander vindt ruzie niet leuk.

Moelijkheid taal en rekenen

We hebben de leerlingen gevraagd hoe moeilijk zij taal en rekenen vinden. 53% van alle leerlingen vindt taal niet zo moeilijk, 44% van de leerlingen vindt het een beetje moeilijk en één leerling vindt taal moeilijk. Rekenen vinden twee leerlingen moeilijk, eenderde vond het een beetje moeilijk en de overige achttien leerlingen (56%) vonden het niet zo moeilijk. Bij de deelnemers aan deze vakantieschool bestaat geen verschil in ervaring van moeilijkheidsgraad tussen jongens en meisjes wat betreft taal en rekenen.

De lessen

We hebben gevraagd hoe leuk de leerlingen de vakken taal en rekenen vinden binnen de vakantieschool. De lessen taal worden door 47% van de leerlingen leuk gevonden, eenderde zegt 'gaat wel' en zes leerlingen vinden de taallessen niet zo leuk. Bij rekenen zien we dat 66%, namelijk 21 leerlingen, de lessen leuk vinden, zeven zeggen 'gaat wel' en vier leerlingen vinden de lessen rekenen niet zo leuk.

Sociale context

Vervolgens hebben we de leerlingen een aantal vragen gesteld naar de sfeer in de groep. Zijn de jongens en meisjes aardig? 'Ja!' antwoordt ongeveer 36% van de leerlingen. 40% antwoordt 'gaat wel' en de rest zegt 'niet zo'. Interessant is om te zien dat de jongens bijna alle andere jongens aardig vinden en de meisjes alle andere meisjes aardig vinden.

Meisjes vinden jongens vaker niet aardig dan andere meisjes en omgekeerd geldt dit ook voor de jongens, zij het in iets mindere mate.

57% van de leerlingen zegt veel vriendjes/ vriendinnetjes te hebben op de vakantieschool. 15% zegt niet zoveel vriendjes/vriendinnetjes te hebben.

Opvallend is dat deze 15% geheel bestaat uit jongens, meisjes geven niet aan dat zij niet zoveel vriendjes/vriendinnetjes hebben. Dat de leerlingen blij zijn met hun meesters is overduidelijk, 72% vindt de meesters erg aardig.

Leereffecten

De leerlingen zijn gevraagd of zij zelf vinden dat zij veel geleerd hebben op de vakantieschool en of zij uiteindelijk beter de lesstof snappen. De meisjes en de jongens waren eensgezind in hun antwoorden. 75% gaf aan dat er veel geleerd is op de vakantieschool. 92% gaf aan (een beetje) beter te zijn geworden in taal en rekenen. Daarbij gaf 75% aan te verwachten volgend jaar hogere cijfers te halen voor taal, voor rekenen denkt 70% dat te halen. Driekwart van de leerlingen vindt dat de meester/juf goed kan uitleggen.

Thuis

De laatste reeks vragen betrof de leersituatie thuis. Zo vroegen we de leerlingen of zij thuis weleens een leesboek lazen. 42% antwoordt soms en 40% zei ja. Opvallend is dat meisjes beduidend meer aangeven dat zij lezen dan jongens.

40% van de leerlingen gebruikt thuis de pc voor computerspelletjes en 33% gebruikt de pc voor het maken van schoolwerk. 48% gebruikt de pc soms voor computerspelletjes en schoolwerk. Slechts 9%, respectievelijk 15% geeft aan de pc nooit te gebruiken voor computerspelletjes en schoolwerk. 85% van de leerlingen gebruikt thuis weleens internet.

Van de leerlingen praat 67% thuis met de ouders over de vakantieschool, 18% doet dat soms. Van diegenen die thuis (veel) praten met hun ouders, is te zien dat die ook vaker thuis worden geholpen met hun schoolwerk dan bij diegene die soms thuis praten met ouders over de vakantieschool. Van alle ouders helpt 27% regelmatig mee op school, 24% doet dat soms en 45% helpt nooit op school.

Tot slot vroegen we de leerlingen of zij op een sportclub zaten. Meer dan de helft (55%) zei 'ja', 16% 'soms' en de rest zegt niet op een sportclub te zitten.

5.6 Samenvatting

Het programma richt zich zeer nadrukkelijk op de onderdelen taal en rekenen, maar die worden wel op een andere manier aangeboden dan normaal tijdens het schooljaar. Er zijn vier groepen geformeerd (mede op basis van het aantal leerkrachten dat wilde mee werken aan de vakantieschool): groep 1-2, groep 3-4, groep 5 en groep 6-7.

De Emmaüsschool biedt een programma van hele dagen aan. In het programma wordt gebruik gemaakt van lesmateriaal van de Montessori basisschool in Barendrecht. Het thema "*samen op reis*" (inclusief vakantie) vormt de rode draad door het hele programma. Uiteraard zijn er accentverschillen tussen de verschillende groepen.

In groep 1-2 is het programma vanzelfsprekend het meest speels.

In groep 3-4 liggen de accenten vooral op automatiseren, (technisch) lezen en schrijven.

In groep 5 gaat het ook nadrukkelijk om technisch en begrijpend lezen en rekenen (inclusief woordsommen).

Van groep 6-7 is bekend is dat leerlingen moeite hebben met het metriekstelsel, dus daar wordt in groep 6-7 ook de nodige aandacht aan besteed. In het materiaal van een Montessori school zitten de nodige doe-opdrachten voor bijvoorbeeld het rekenen met het metriekstelsel, waardoor leerlingen dat beter kunnen visualiseren. Hiernaast zijn spelling, woordenschat en begrijpend lezen speerpunten. Uit de gehouden enquête blijkt dat een ruime meerderheid van de leerlingen het leuk vond op de vakantieschool, de lessen waren interessant en driekwart geeft aan dat zij veel geleerd heeft en daarmee vooruitgang heeft geboekt op taal en rekenen.

Aandachtspunten voor de Emmausschool

- Bij een programma van twee weken zou overwogen kunnen worden om het dagprogramma iets in te korten.
- Er zouden mogelijkheden moeten worden gecreëerd om ook een enkel uitstapje ergens in de buurt in het programma op te nemen.
- Het idee van maatwerk, mede op basis van de sterkte/zwakte formulieren per leerling, is goed, maar iets meer eenheid in de aanpak in de verschillende groepen is wenselijk.
- Ouderbetrokkenheid is essentieel.

Hoofdstuk 6 **Conclusies en aanbevelingen**

6.1 Inleiding

In het kader van het verminderen van leerachterstanden, behoud van leerniveau en gezonde transitimomenten hebben de in Beter Presteren samenwerkende partners het project vakantieschool gelanceerd. Dat project is er onder meer op gericht om binnen twee jaar 155 klassen in het primaire, voortgezet en middelbare beroepsonderwijs op te starten. Deze zomer zijn er zes vakantiescholen in het PO gestart. Op twee daarvan hebben onderzoekers van de Kenniswerkplaats Rotterdams talent een meting verricht om zo een eerste impressie te geven van de eerste stappen van de onderwijslijn vakantiescholen. Hierbij zijn drie onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat is de opzet van het vakantieschoolprogramma en hoe wordt het uitgevoerd?
2. Welke onderwijsdoelstellingen en –methodieken worden er gehanteerd en hoe vindt eventuele resultaatmeting plaats?
3. Wat zijn de ervaringen van leerkrachten, leerlingen en (eventueel) ouders met het vakantieschoolprogramma?

De twee scholen hebben elk hun eigen programma samengesteld en vormgegeven. In dit laatste hoofdstuk worden allereerst de onderzoeksvragen beantwoord, deze zullen specifiek gericht zijn op de resultaten en indrukken die de onderzoekers op de twee basisscholen hebben verkregen. In paragraaf 6.3 zal de gemaakte analyse breder worden getrokken. Daardoor is het mogelijk om meer algemene conclusies en aanbevelingen weer te kunnen geven voor verdere verbetering van de organisatie en het programma van de (toekomstige) vakantiescholen.

Een kanttekening die bij deze evaluatie valt te plaatsen betreft de breedte van de uitspraken die gedaan kunnen worden op basis van de betrokken scholen. In deze evaluatie zijn twee scholen meegenomen, waardoor wij beperkt in staat zijn bevindingen te generaliseren voor (toekomstige) vakantiescholen in Rotterdam en in Nederland.

6.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Per school zal ingegaan worden op de opzet en uitvoer van het vakantieschoolprogramma en welke onderwijsdoelstellingen en –methodieken worden er gehanteerd worden (de eerste twee onderzoeksvragen). Bij Het Open Venster heeft ook een resultaatmeting plaatsgevonden. Daarnaast wordt ingegaan op de ervaringen van leerkrachten, leerlingen en (eventueel) ouders met het vakantieschoolprogramma (derde onderzoeksvraag).

Het Open Venster

Op Het Open Venster geven twee leerkrachten gedurende acht dagen les aan twee groepen van elk tien leerlingen in rekenen en taal van 8.30 uur tot 12.15 uur. De ene groep begint met een uur en driekwartier rekenen, de ander met taal. De lessen zijn uitsluitend ingericht op rekenen en op drie onderdelen van taal: begrijpend lezen, technisch lezen en spelling. Iedere leerling krijgt les op eigen niveau, allen hebben hun eigen route en iedereen werkt ook individueel. Voor elke leerling is er een aparte doelstelling afhankelijk van hun achterstand. Bij alle leerlingen is het de bedoeling om hun kennis en niveau van de vakken taal en rekenen te vergroten en te verhogen.

Bij Taal werken ze met de onderwijsmethode Taal actief, derde versie. De leerlingen krijgen lessen met toetsend leren, lessen met lezen (hoofd- en bijzaken etc.) in kleine groepen. Er wordt een dictee afgenomen, leerlingen lezen verhalen en maken daar opgaven over en er worden educatieve spellen gespeeld achter de computer.

Bij rekenen werken ze aan die sommen die ze moeilijk vinden en ook hier hebben ze de beschikking over computers. Hier maken ze gebruik van Rekenrijk, eerste versie. Deze methode is vooral gericht op realistisch rekenen. Aan het begin en eind worden toetsen afgenomen, te weten de CITO Entreetoets, de dicteetoets, de Tempo Test Rekenen, spelling in de lift, niveau Entree toets en de Brusstoest. De school is erin geslaagd een eerste effectmeting te verrichten. Uit de meting blijkt dat de leerlingen vooruitgang hebben geboekt op de onderdelen taal en rekenen.

De ervaringen van leerkrachten, leerlingen en de directeur van Het Open Venster evenals de geboekte resultaten laten zich als volgt samenvatten:

- Er wordt hard gewerkt in kleine groepen en de sfeer is goed.
- Leerlingen hebben het zichtbaar naar hun zin, en werken hard.
- Er is altijd voldoende ruimte voor de leerlingen om vragen te stellen en een ieder kan werken aan zijn/ haar opdrachten in een eigen tempo.

- Een kleinere klas geeft voordeel, want er kan meer aandacht gegeven worden en leerlingen durven zich meer uit te spreken.
- De effecten zijn aanwezig: leerlingen hebben goede individuele resultaten behaald en vooruitgang geboekt.
- Onderwijs is herhaling en de kracht zit in de herhaling. Op de vakantieschool krijgen de leerlingen volop de mogelijkheid tot herhaling.
- Of het beklift valt komend jaar te zien.
- Twee moeders zijn zeer tevreden en zijn blij met de mogelijkheid van een vakantieschool.
- De meisjes en jongens waren eensgezind in hun antwoorden: er is veel geleerd op de vakantieschool.
- De resultaatmeting van Het Open Venster laat over het algemeen een goede vooruitgang zien van taal en rekenen.

Emmaüsschool

Het programma richt zich zeer nadrukkelijk op de onderdelen taal en rekenen, maar die worden wel op een andere manier aangeboden dan normaal tijdens het schooljaar. Er zijn vier groepen geformeerd (mede op basis van het aantal leerkrachten dat wilde mee werken aan de vakantieschool): groep 1-2, groep 3-4, groep 5 en groep 6-7.

De Emmaüsschool biedt een programma van hele dagen aan. In het programma wordt gebruik gemaakt van lesmateriaal van de Montessori basisschool in Barendrecht. Het thema "*samen op reis*" (inclusief vakantie) vormt de rode draad door het hele programma. Uiteraard zijn er accentverschillen tussen de verschillende groepen. Bij de leerlingen vanaf groep 3 is het de bedoeling om hun kennis en niveau van de vakken taal en rekenen te vergroten en te verhogen als dan niet spelenderwijs.

In groep 1-2 is het programma vanzelfsprekend het meest speels.

In groep 3-4 liggen de accenten vooral op automatiseren, (technisch) lezen en schrijven. In groep 5 gaat het ook nadrukkelijk om technisch en begrijpend lezen en rekenen (inclusief woordsommen). Van groep 6-7 is bekend is dat leerlingen moeite hebben met het metriek stelsel, dus daar wordt in groep 6-7 ook de nodige aandacht aan besteed. In het materiaal van een Montessori school zitten de nodige doe-opdrachten voor bijvoorbeeld het rekenen met het metriekstelsel, waardoor leerlingen dat beter kunnen visualiseren.

Hiernaast zijn spelling, woordenschat en begrijpend lezen speerpunten.

De ervaringen van leerkrachten, leerlingen en de directeur van de Emmaüsschool evenals de geboekte resultaten laten zich als volgt samenvatten:

- Meer informatie nodig voor leerlingen uit de internationale schakelklas.
- Ralfi-methode is heel effectief en vooral de prestaties op het vlak van technisch lezen schieten omhoog.
- De vakantieschool is nieuw en tegelijkertijd nogal breed en daarmee nog niet erg duidelijk gedefinieerd.
- De vakantieschool biedt de leerkrachten volop de mogelijkheid om puur met de inhoud bezig te zijn, omdat er geen tijd hoeft te worden besteed aan administratieve zaken en het opstellen van individuele behandelplannen en groepsplannen.
- Er is nagenoeg geen uitval (5%).
- Leerlingen van de groepen 1-2 zijn een beetje “*bleu*” maar hebben volgens de onderzoekers toch een leerzame en vooral leuke tijd gehad. Voor deze groep is 30 uur wat aan de korte kant. Ze hebben een dag of twee nodig om aan elkaar te wennen en op gang te komen.
- Van de groepen 3-4 wordt verwacht dat ze in het komende schooljaar minder moeite zullen hebben met taal en rekenen. Hier was het programma vooral gericht op het oprispen van kennis en vaardigheden.
- In groep 5 blijkt dat de leerlingen het maken van werkstukjes best moeilijk vinden, maar er met ondersteuning wel uit komen en het ook erg leuk vinden. De verwachting is dat zij straks beter zullen scoren op de instaptoets voor groep 6 van het CITO en daarmee een soepeler start zullen maken in groep 6.
- Leerlingen van groep 6-7 vinden de actieve opdrachten, zoals in de vorm van lees- en denkspelletjes achter de computer, erg leuk en zijn daardoor ook veel geconcentreerder aan het werk. De leerlingen nemen de oefenboekjes en links naar bepaalde sites met opdrachten en oefeningen mee naar huis, zodat ze ook daar kunnen oefenen. Dit is een meerwaarde. Hopelijk wordt die vorm van leren ook gecontinueerd in hun volgende schooljaren.
- Een ruime meerderheid van de leerlingen vond het leuk op de vakantieschool, de lessen waren interessant en driekwart geeft aan dat zij veel geleerd heeft en daarmee vooruitgang heeft geboekt op taal en rekenen.
- Bij de leerlingen thuis is er weinig aandacht voor school.

6.3 Conclusies en aanbevelingen

In deze paragraaf zullen we overzichtelijk onze conclusies en aanbevelingen weergeven. Deze vormen leermomenten, bouwstenen, ideeën en tips om de vakantieschool volgend jaar verbeterd verder neer te zetten en uit te bouwen.

1 Ervaringen

- De leerkrachten die les hebben gegeven tijdens de vakantiescholen zijn enthousiast. Er worden goede resultaten geboekt: vooruitgang op individuele doelen en bepaalde methoden blijken goed te werken (zoals Ralfi-methode).
- De leerlingen vinden de vakantieschool leuk en werken hard. Vooral uitdagende opdrachten (die bijvoorbeeld tot de lesstof van een volgend leerjaar behoren) worden positief gewaardeerd. De vakantieschool draagt ook bij aan meer *zelfvertrouwen* van leerlingen
- De betrokken ouders zijn blij met de vakantieschool.
- Hoewel de vakantiescholen goede resultaten laten zien is ruimte voor verbetering: leerkrachten geven aan dat een duidelijke definitie van de vakantieschool wenselijk is, alsmede grotere ouderbetrokkenheid.

2 Voorbereiding

Goede voorbereiding is belangrijk, zowel organisatorisch als vakinhoudelijk.

- Organisatorisch geldt dat er leerkrachten beschikbaar moeten zijn en leerlingen die willen deelnemen. Daarbij speelt de vraag hoe de leerlingen te motiveren. Doordat leerlingen min of meer vrijwillig komen, is de *motivatie hoger*. Wordt er vervolgens ook ruimte gelaten om hun eigen doelstellingen te formuleren dan versterkt dat de motivatie nog meer.
- Daarnaast moet het type leerlingen in kaart worden gebracht. Wat kan gedaan worden met leerlingen die (toch) niet komen of zich ziek melden? Denk ook aan samenstelling klassen, niet-gemotiveerde leerlingen kunnen het vakantieschool proces verstoren. Maar ook een gemengde groep kent weer een andere dynamiek dan een homogene groep.
- De lengte en periode van de vakantieschool is een keuze die van tevoren moet worden gemaakt (8/14 dagen, begin of eind van de vakantie?). Het aantal dagen dat aansluit bij beoogde doelen hangt onder andere af van de groep, zo blijkt dat peuters meer tijd nodig hebben om te wennen voordat zij aan de slag kunnen dan oudere leerlingen. Wat betreft de periode is gebleken dat het aanbieden aan het eind van de vakantie ervoor zorgt dat

niet alsnog verlies van vaardigheden en kennis optreed in een schoolvrije periode na de vakantieschool.

- Vakinhoudelijk kan men ervoor kiezen om uitsluitend eigen lesmiddelen te gebruiken of methodieken te 'lenen' van andere scholen. Uit deze evaluatie blijkt dat het erg handig kan zijn om goed werkende methoden van andere scholen te gebruiken, dit levert positieve resultaten op en kost minder tijd dan zelf een methode te ontwikkelen.

3 Vormgeving

- Meer individuele aandacht en de mogelijkheid tot het geven van verschillende opdrachten aan verschillende leerlingen zijn grote voordelen van het werken met een kleine groep. De keuze om een groep uit maximaal 20 leerlingen te laten bestaan is daarom een goede. Daarbij blijkt uit onze evaluatie dat wanneer er twee leerkrachten beschikbaar zijn voor een dergelijke groep men nog intensiever en gericht kan begeleiden en aansturen.
- Bij het bovenschools aanbieden van een vakantieschoolprogramma is alertheid op een veilig educatief klimaat voor leerlingen, ouders en leerkrachten van belang. Bij bovenschoolse vakantiescholen kennen leerkrachten de leerlingen niet (allemaal) en dat zal er in resulteren dat ze hun gezag moeten vestigen (omdat leerlingen gaan 'uitproberen'). Als de vakantieschool vooral bedoeld is voor het wegwerken van achterstanden van de leervakken taal en rekenen, dan verdient het de voorkeur om de vakantieschool binnen de eigen school te organiseren. Gaat het in de vakantieschool ook om het versterken van sociaal-emotionele vaardigheden dan is bovenschoolse aanpak een goede mogelijkheid om nieuwe leerlingen met elkaar in contact te brengen. Ook achten de onderzoekers een dergelijke bovenschoolse aanpak noodzakelijk voor wijken waar de achterstanden dusdanig zijn dat een 'binnenschoolse' aanpak niet alle of voldoende achterstandsleerlingen in een wijk bereikt.
- Het lijkt er op dat een combinatie van leervakken en een uitstapje de vakantieschool én leerzaam én leuk maakt. Dit hangt uiteraard af van de beschikbare financiële middelen.
- Er kunnen ook leerlingen naar de vakantieschool gaan die qua prestaties geen extra onderwijstijd nodig hebben. Het vormt een uitdaging om ook talentvolle leerlingen hun prestaties te laten verhogen of een uitdagend extra programma te bieden.
- Betrokkenheid van ouders voor, gedurende en na de vakantieschool is zeer wenselijk. Het is verstandig een ouderavond te beleggen ter informatie en om een ouderovereenkomst af te sluiten: wat kun je van de school

verwachten, wat kunnen we van de ouders verwachten? Daarmee creëert men voldoende draagvlak. Belangrijk daarbij is het gegeven dat allochtone ouders, meer dan autochtone ouders, de nadruk leggen op leren door het opdoen van kennis, en minder op leren als een proces van ontdekking en ontplooiing. Daardoor zijn leerkrachten in hun ogen de aangewezen autoriteit om die kennis aan hun leerlingen over te brengen. De afstand tussen school en gezin is hier groter dan bij autochtone ouders (Pels en Dieleman 2000)¹⁰.

4 Doel en toetsing

- Gezien de achterstanden en het belang van de vakken taal en rekenen, zouden het werken aan deze vakken voor elke vakantieschool het hoofddoel moeten zijn.
- Niet onbelangrijk bij de ontwikkeling van deze leerlingen, is het werken aan (extra) sociaal-emotionele vaardigheden. Dit kan een subdoel zijn van de vakantieschool.
- Daarnaast zijn de streefdoelen van de leerling zelf belangrijk: de individuele benadering (gericht op specifieke behoeften van de leerling die de leerkracht afstemt samen met de leerling) maakt dat leerlingen zelf aangeven waar zij aan zouden willen werken. Dit inzicht zorgt ervoor dat leerlingen beredeneerd en gemotiveerd kunnen werken aan zelf bepaalde (eind)doelen. Met vaak goed resultaat als beloning.
- Het toetsen van resultaten is wenselijk. Toetsing gebeurt aan de hand van een meting van de beginsituatie en een meting van de eindsituatie. Op die wijze kan men een indicatie krijgen of de vakantieschool heeft bijgedragen aan verhogen van de prestaties.

Tot slot

Belangrijk is dat er een doorontwikkeling plaatsvindt op basis van opgedane ervaringen. Een organiserende school dient zich daarbij bewust te zijn dat het vinden van leerkrachten vaak onderschat wordt. Leerkrachten met jonge kinderen zullen minder snel geneigd zijn tijd vrij te kunnen of willen maken voor een vakantieschool. Verder moet men zich niet vergissen in de hoeveelheid werk die verricht moet worden; dat betekent op tijd beginnen met organiseren (ook ruim van te voren groen licht krijgen van de gemeente om te starten) en zorgen dat tijdens de vakantieschool ook tijd vrijmaakt wordt voor onverwachte

---

¹⁰ Pels, T. en A. Dieleman (2000). 'Opvoeding en integratie: kader van de studie'. In: Opvoeding en integratie. Een vergelijkende studie van recente onderzoeken naar gezinsopvoeding en de pedagogische afstemming tussen gezin en school. Assen: Van Gorcum.

zaken. Daarbij is het de vraag of gemeentelijke subsidies dat voldoende kunnen ondervangen. Meer succes en kostbesparend lijkt de situatie wanneer de vakantieschool zoveel mogelijk wordt ingebed in bestaande structuren/ netwerken. Met andere woorden doorgaan met de vakantieschool beleidslijn, maar wel met een luisterend oor voor de organiserende scholen om vervolgens als programmabureau Beter Presteren een pakket aan te kunnen bieden waarmee scholen de vakantieschool relatief eenvoudig organisatorisch kunnen inbedden in hun bestaande schoolstructuur en –context. Op die manier kunnen we het meeste rendement verwachten van de vakantieschool beleidslijn.

Voor een mogelijk vervolgtraject van onderzoeksmogelijkheden voor de vakantiescholen willen we in dit rapport een aantal suggesties doen. Belangrijke vervolgvragen zijn namelijk:

- Wat werkt nu echt op de vakantieschool? Wat beklijft nu bij de leerlingen die een vakantieschoolprogramma hebben doorlopen?
- Welke moment, op welke leeftijd, in welke groep, is het 't meest renderend om een vakantieschool-aanbod te doen?

Om een antwoord te geven op bovenstaande vragen is een vervolgonderzoek denkbaar, waarin de twee scholen, Het Open Venster en de Emmaus school, opnieuw worden benaderd om erachter te komen of en in hoeverre de door de leerlingen geboekte vooruitgang in stand is gebleven na een aantal maanden.

Om echte effecten te kunnen meten, is longitudinaal onderzoek nodig. Dit is een experimenteel vervolgonderzoek met een voormeting, en een eerste, tweede en wellicht derde effectmeting, over een aantal jaren. We kunnen dan de leerlingen die aan de vakantieschool hebben meegedaan over een langere periode volgen. Een belangrijk voordeel van een dergelijk onderzoek is dat de relevante kenmerken op individueel niveau kunnen worden gemeten en dat de volgorde waarin veranderingen plaatsvinden de natuurlijke loop van de gebeurtenissen volgt. Hierdoor is het mogelijk om met een relatief kleine groep personen effecten aan te tonen. De KWP kan met haar onderzoekers en de bijdrage van studenten in een afstudeerfase een dergelijk onderzoek ruimschoots faciliteren.

Bijlage 1: Vragen leerlingen basisscholen

Hoi!

Wij willen graag weten wat je van de vakantieschool vindt. Zou je de onderstaande vragen willen beantwoorden?

1.	Hoe oud ben je?
	Jaar <input type="text"/>

2.	Ben je een jongen of een meisje?
	☐ Jongen ☐ Meisje

3.	Waarom ga je naar de vakantieschool?
	<input type="text"/>

4.	Vind je het hier leuk?
	<input type="text"/>

5.	Wat vind je niet leuk?
	<input type="text"/>

Bij de volgende vragen moet je een cirkel zetten om één van de drie mogelijkheden. Een voorbeeld: Hoe leuk vind je buitenspelen? Stel dat je dat erg leuk vindt dan zet je een cirkel om de +.

voorbeeld	Niet zo leuk	Beetje leuk	Erg leuk
Hoe leuk vind je buitenspelen?	-	+/-	☒

De vragen staan op de achterkant van dit blaadje.

Vragen moeilijkheid taal en rekenen	Niet zo moeilijk	Beetje	Ja, moeilijk
Hoe moeilijk vind je taal (lezen en schrijven)?	-	+/-	+
Hoe moeilijk vind je rekenen?	-	+/-	+

Vragen Lessen	Niet zo	Gaat wel	Leuk
Hoe leuk vind je taal in de vakantieschool?	-	+/-	+
Hoe leuk vind je rekenen in de vakantieschool?	-	+/-	+
Hoe leuk vind je de uitstapjes van de vakantieschool?	-	+/-	+
Hoe leuk vind je de andere vakken?	-	+/-	+

Vragen De Groep	Niet zo	Gaat wel	Ja
Is het leuk met de kinderen aan je tafeltje?	-	+/-	+
Zou je liever op een andere plek willen zitten?	-	+/-	+
Zijn de jongens in de klas aardig?	-	+/-	+
Zijn de meisjes in de klas aardig?	-	+/-	+
Heb je veel vriendjes of vriendinnetje op de vakantieschool?	-	+/-	+
Vind je de meester of juf aardig?	-	+/-	+

Vragen Effect	Niet zo	Beetje	Ja
Vind je dat je veel leert op deze vakantieschool?	-	+/-	+
Denk je dat je door deze vakantieschool beter bent geworden in taal?	-	+/-	+
Denk je dat je door deze vakantieschool beter bent geworden in rekenen?	-	+/-	+
Denk je dat volgend schooljaar hogere cijfers zult halen voor taal?	-	+/-	+
Denk je dat volgend schooljaar hogere cijfers zult halen voor rekenen?	-	+/-	+
Kan de meester/ juf goed uitleggen?	-	+/-	+

Vragen Thuis	Nooit	Soms	Ja
Lees je thuis weleens een leesboek?	-	+/-	+
Speel je thuis computerspelletjes?	-	+/-	+
Gebruik je thuis de computer voor schoolwerk?	-	+/-	+
Gebruik je thuis weleens internet?	-	+/-	+
Praat je met de ouder over de vakantieschool?	-	+/-	+
Helpen je ouders je met je schoolwerk?	-	+/-	+
Helpen je ouders mee op school?	-	+/-	+
Zit je op een sportclub?	-	+/-	+

Dank je wel voor het invullen!